

Alice Quensel

ÄLDSTA DOTTER

Minnen av Stockholm och en ämbetsmannafamilj

Wahlström & Widstrand 1958

Ur andra delen, sid. 122 - 129:

En dag på våren 1898 kom pappa hem och berättade, att vi skulle bo på Jakobsbergs gård vid Mälaren, dit man reste med en båt som hette Sjöfröken. Det blev inledningen till en tjugoårig serie av somrar under vår barndom och uppväxt. Landet, ja fosterlandet, kom att identifieras med Jakobsberg. Det är synd om sådana stadsbarn, som alltid ändrar vistelseort för var sommar och kanske aldrig får se annat än badorter. För dem gäller verkligen Heidenstams ord om dem, som växt upp vid en gata. Ett stycke land däremot, som man återvänder till, blir ett fäste för livet. Jakobsbergs Gårds gamla herrgård var, eller är i viss mån ännu, särskilt väl rustad för att gestalta barnens dröm om ett hem på landet.

Då för tiden låg den långt ut på riktiga landsbygden, kedjan av alla förorter från Mälarhöjden och inåt var inte på länge påtänkt. Nedanför nuvarande Mälarhöjden fanns ett litet konglomerat av villor i brokiga stilar med en handelsbod och en brygga, som hette Fridhem. Däremellan och Jakobsbergs brygga låg Petersbergs gård, omgiven av hagar och en stor trädgård. Dess ägare var generalkonsul Fraenckel. Insvept i en krans av skogar låg uppe på höjden Jakobsbergs gula tvåvåningshus med sina flyglar, som tittade fram ur askarnas lummiga grönska. Nedre våningen var från 1600-talet, den övre från 1700-talet. En obeskrivlig atmosfär av stilfull ro och ljus hemtrevnad låg över byggnaden med de smårutiga fönstren. Den stora gården, som gjord för att leka på under mammors eller stora systrars ögon.

Och därinne i de stora, låga rummen rådde idel 1700-tal, gröna kakelugnar på fötter, vita gustavianska möbler med 1700-talskattun ännu kvar under överdragen. Gamla blommiga eller bredrandiga tapeter prydde väggarna.

En del finns nu på Nordiska museet och Skogaholms herrgård på Skansen, så t.ex. den vita lejonsängen, vars sista nattgäst var min mamma.

En del har tydligen senare års hyresgäster lyckats komma över. Men delvis finns, hoppas jag, möblerna kvar. Tyger och tapeter är försvunna, gården har inte alltid legat i förståsigpåares vård. Vi bodde på övervåningen med dess stora sal, tre sovrum och stora kök med spiselhuv. Dit upp bars av gårdens drängar ved och vatten, som stjälpes i en stor tunna. Dricksvattnet hämtade vi i en kopparflaska från Svarta källan i skogen.

Allt som oftast kom någon försäljare stampande upp för kökstrappan med sina korgar, en knalle med lite av varje som träställningar för sysaker galgar och dylikt. Eller en kulla med band och vävnader och så pepparkaksfrun med sina nissar och nassar under den gula vaxduken. De vandrade orånade och oöverkörda på landsvägarna landet runt! Ett nöjsamt avbrott i vardagslag var också när positivhalaren, alltid italienare, kom med sin apa i rött livstykke och sålde lyckobrev och lät Isabellas eller Napoleons marsch över Alperna tona över gårdsplanen.

Det inte minst nyttiga och lärorika för barnen var att Jakobsberg verkligen levde med fullt liv. Gården omgavs av ett lantbruk med åkrar och ängar, lador, stall och ladugård. Där kunde vi umgås med både hästar, oxar och kor, och drängarna blev våra vänner för livet. Varje år besökte jag ännu på 1950-talet den siste av dem därute i samma lilla stuga, som han fått behålla som reservat. Till dess han i sitt hundra år skildes hädan. Så länge hans gumma levde, tog hon emot med ett

allmogens hovceremoniel. Rak som ett ljus stod hon vid spisen, vare sig där lagades något eller ej. Hon var en soldat på sin post, och aldrig skulle det falla henne in att be en sitta ner, lika lite som hon själv skulle sätta sig. Andersson själv frågade alltid lika intresserat efter oss alla och följde våra öden.

När pappa gått bort våren 1946, och jag på hösten kom ut till honom, då började han genast tala om detta och sade, att "justitierådet, han blev inte gammal han, han blev ju inte mer än 91 år!" Själv mindes Andersson hur han som pojke varit där ute i skogarna och jagat varg. Han kunde också berätta om hur kejsarprinsen, Napoleon III's son, varit där och gått runt på gården.

Ingenting på jorden kunde te sig ljuvligare än naturens välkomnande därute en dag i början av juni. När syrenerna i de doftande häckarna slagit ut och vi, fria som föl, löpte runt och kände igen oss i bersåerna och uppe på bergen. Jakobsberg ligger högt, de branta backarna dit upp från stranden ter sig nu nästan oöverkomliga. Utmed dem forsar en liten bäck i branta fall. Runt kring gården finns ändå högre skogspartier: Drottningberget, Tempelberget och ett namnlöst, som vi döpte till Köksberget. Det låg så nära, att vi kunde ha vårt kära lek- eller lästillhåll där, mamma behövde bara gå ut på verandan och kalla på oss för att vi skulle lystra. Det var som gjort för indianlekar och naturdrömmier, vilketdera man var mest upplagd för. Där fanns också utmärkta läsplatser uppe i träden! Längre strövtåg i omgivningen förekom egentligen bara vid bärplockning och var förbjudna utom i vuxnas sällskap. Men det räckte med bergets tallbackar och blåbärsdalar med ringen av ängar och lövskog runtomkring.

Där lärde vi känna och älska naturen och umgås med den. Där slog vi andliga rötter, som aldrig kunnats ryckas upp, inte ens sen vi måst lämna det gamla stället. Det är en god förutsättning för att överhuvud känna kontakt med naturen, och njuta av dess skönhet i olika former. Att man en gång har ägt ett paradiset, om också till låns. Jakobsbergs små ängar, berg och skogar har jag i så mycket att tacka för inför de mest skilda scenerier, som det senare förunnats mig att njuta.

På vår tid ägdes gården av herr Knut Boström en av delägarna i den kända mattfirman Boström & Boström. Han bodde där själv i en villa om somrarna, liksom en bror och en deras vän, alla tre ungarlar. På dagarna tog de sig en promenad, alla i ljusa skärmmössor och alltid i gåsmarsch, så att det inbördes utbytet blev ganska ringa. Större blev det om aftonen vid punschen på verandan, den tidens typiska sommarbild.

Den Boströmska regimen tog slut 1912, då den blide gamle herrn testamenterat sin egendom till tre inrättningar, som samfällt ägde mark utanför Jakobsbergs område åt Sättra till. Det var Ersta diakonianstalt, Pauvre Honteux och Stockholm sjukhem.

Med åren hade vi också börjat få förbindelser tvärs över vattnet med Björnholmens ungdomar. Då måste vi plaska och ro av och an, ty motorn var ännu inte i bruk.

Jakobsberg var emellertid inte helt och hållet ensamt om att representera lantlivet. Föräldrarna hyste åsikten, att stadsbarn borde följa hela årets kretslopp på landet någon gång under uppväxten. Jag och mina syskon deporterades därför i tur och ordning till familjen Bager på Torsberga.....